

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (втори състав)

15 февруари 2007 година *

По дело С-292/05

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание Протокол от 3 юни 1971 година за тълкуването от Съда на Конвенцията от 27 септември 1968 година относно компетентността и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела от Efeteio Patron [Апелативен съд град Патра] (Гърция) с акт от 8 юни 2005 г., постъпил в Съда на 20 юли 2005 г. в рамките на производство по дело

Eirini Lechouritou,

Vasileios Karkoulas,

Georgios Pavlopoulos,

Panagiotis Brátsikas,

Dimitrios Sotiropoulos,

Georgios Dimopoulos

срещу

Dimosio tis Omospondiakis Dimokratias tis Germanias,

* Език на производството: гръцки.

СЪДЪТ (втори състав),

състоящ се от: г-н С. W. A. Timmermans, председател на състав, г-н R. Schintgen (докладчик), г-н J. Klučka, г-жа R. Silva de Lapuerta и г-н J. M. Makarczyk, съдии,

генерален адвокат: г-н D. Ruiz-Jarabo Colomer,
секретар: г-жа L. Hewlett, главен администратор,

като взе предвид изложеното в хода на писмената фаза на производството и на съдебното заседание от 28 септември 2006 г.,

като взе предвид становищата, представени:

- за г-жа Lechouritou, както и за г-н Karkoulis, г-н Pavlopoulos, г-н Brátsikas, г-н Sotiropoulos и г-н Dimopoulos, от адв. I. Stamoulis, dikigoros и адв. J. Lau, Rechtsanwalt,
- за германското правителство, от г-н R. Wagner, в качеството на представител, подпомаган от г-н В. Неß, професор,
- за италианското правителство от г-н I. M. Braguglia, в качеството на представител, подпомаган от г-н G. Aiello, avvocato dello Stato,

- за нидерландското правителство от г-жа H. G. Sevenster и г-н M. de Grave, в качеството на представители,

- за полското правителство от г-н T. Nowakowski, в качеството на представител,

- за Комисията на Европейските общности, от г-жа M. Condou-Durande и г-жа A.-M. Rouchaud-Joët, в качеството на представители,

след като изслуша заключението на генералния адвокат, представено в заседанието от 8 ноември 2006 г.,

постанови настоящото

Решение

- 1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуване на член 1 от Конвенцията от 27 септември 1968 година (ОВ L 299, 1972 г., стр. 32), изменена с Конвенцията от 9 октомври 1978 година за присъединяване на Кралство Дания, на Ирландия и на Обединеното кралство Великобритания и Северна Ирландия (ОВ L 304, стр. 1 и — текст с изменения — стр. 77), с Конвенцията от 25 октомври 1982 година за присъединяване на Република Гърция (ОВ L 388, стр. 1) и с Конвенцията от 26 май 1989 година за присъединяване на Кралство Испания и на Португалската република (ОВ L 285, стр. 1, наричана по-нататък „Брюкселската конвенция“).

- 2) Запитването е отправено в рамките на спор между г-жа Lechouritou, г-н Karkoulias, г-н Pavlopoulos, г-н Brátsikas, г-н Sotiropoulos и г-н Dimopoulos, гръцки граждани с местожителство в Гърция, които са ищците в главното производство, и Федерална република Германия относно обезщетение за имуществени и неимуществени вреди, причинени от действия на германските въоръжените сили, жертви на които са станали техни роднини по време на окупацията на Гърция през Втората световна война.

Правна уредба

- 3) Член 1 от Брюкселската конвенция, който представлява глава I от нея, озаглавена „Обхват“, гласи:

„Настоящата конвенция се прилага по граждански и търговски дела, независимо от естеството на съда или на правораздавателния орган. Тя не обхваща по-специално данъчни, митнически или административни дела.

Настоящата конвенция не се прилага по отношение на:

- 1) гражданското състояние, правоспособността и дееспособността на физически лица, имуществени права, произтичащи от брачни правоотношения, завещания и наследяване;
- 2) производства, свързани с обявяването в несъстоятелност на дружества или други юридически лица, конкордати и аналогични производства;

3) социално осигуряване;

4) арбитраж“. [неофициален превод]

4 Правилата за компетентност, установени с Брюкселската конвенция, се съдържат в членове 2—24 от същата, които съставляват глава II от нея.

5 Член 2, включен в раздел 1 от посочената глава II, озаглавена „Общи разпоредби“, постановява в първи параграф принципното правило на Брюкселската конвенция със следната формулировка:

„При условията на настоящата конвенция истребуване срещу лицата, които имат местоживеене в договаряща държава, независимо от тяхното гражданство, се предявяват пред съдилищата на тази държава“. [неофициален превод]

6 Член 3, първи параграф от Брюкселската конвенция, включен в същия раздел 1, има следното съдържание:

„Срещу лица, които имат местоживеене в договаряща държава, могат да бъдат предявявани истребуване в съдилищата на друга договаряща държава само при съблюдаване на правилата, установени в раздели 2—6 от настоящата глава“. [неофициален превод]

- 7 Членове 5—18 от Брюкселската конвенция, които съставляват раздели 2—6 от глава II от същата, предвиждат правила относно специална, задължителна и изключителна компетентност.
- 8 Според член 5, който е част от раздел 2, озаглавен „Специална компетентност“, от глава II от Брюкселската конвенция:

„Срещу ответник, който има местоживееене в договаряща държава, може да бъде предявен иск в друга договаряща държава:

[...]

- 3) по дела относно гражданска отговорност, *delict* или *quasi delict* — в съдилищата на мястото, където е настъпило вредоносното събитие;
- 4) по отношение на граждански иск за вреди или за реституция вследствие на деяние, което води до наказателно производство — в съда, сезиран с това производство, доколкото този съд съгласно своето право е компетентен да разглежда граждански иски;

[...]“ [неофициален превод].

Главното производство и преюдициалните въпроси

- 9 От преписката, предоставена на Съда от препращащата юрисдикция, е видно, че главното производство е във връзка с избиването на цивилни граждани от войници от германските въоръжени сили, извършено на 13 декември 1943 г., жертви на което са станали 676 жители на община Kalavrita (Гърция).
- 10 През 1995 г. ищите по главното производство завеждат иск пред Polymeles Protodikeio Kalavriton [първоинстанционният съд в Kalavrita], насочен към осъждане на Федерална република Германия да заплати обезщетение за имуществените и неимуществените вреди, които са им били причинени от действията на германските въоръжени сили.
- 11 През 1998 г. Polymeles Protodikeio Kalavriton, пред който Федерална република Германия не се явява, отхвърля така предявения иск, на основание че гръцките съдилища не са компетентни да се произнесат по същия, като се има предвид, че като суверенна държава държавата ответник се ползва с имунитет по силата на член 3, параграф 2 от гръцкия Граждански процесуален кодекс.
- 12 През януари 1999 г., ищите по главното производство обжалват посоченото решение за отхвърляне на иска пред Efeteio Patron, който, след като обявява през 2001 г. въззивната жалба за допустима, спира делото до произнасяне на решението на Anotato Eidiko Dikastirio (специализиран Върховен съд) по дело, разглеждано по същото време, за тълкуване на нормите на международното право относно съдебния имунитет на суверенна държава и тяхната квалификация като норми, общоприети от международната общност. По-конкретно, в посоченото дело се поставя въпросът, от една страна, дали разпоредбата на член 11 от Европейската конвенция относно имунитета на държавите, подписана в Базел на 16 май 1972 г., но по която Република Гърция не е

страна, по силата на която „[д]оговаряща държава не може да се позове на съдебен имунитет пред съд на друга договаряща държава, когато производството е във връзка с обезщетение за телесна повреда или за имуществени вреди, които са резултат от деяние, извършено на територията на държавата на съда и когато причинителят на увреждането се е намирал на същата територия в момента на извършването на деянието“, следва да се счита за общоприета норма на международното право. От друга страна се поставя и въпросът дали това изключение от имунитета на договарящите държави включва, в съответствие с международния обичай, исканията за обезщетение за вреди, причинени от непозволено увреждане, извършено по време на въоръжен конфликт, но засегнали лица, принадлежащи към определена група или от определено населено място, които не са се сражавали и не са участвали във военни операции.

13 През 2002 г. Anotato Eidiko Dikastirio постановява във връзка с това по делото, с което е сезиран, че „към настоящия етап от развитието на международното право продължава да съществува общоприетата негова норма, според която една държава не може да бъде валидно подчинена на юрисдикцията на съд на друга държава-членка по иск за обезщетение за увреждане от каквото и да е естество, настъпило на територията на държавата на съда, в което по какъвто и да било начин са участвали въоръжените сили на държавата-ответник, било по време на война, било в мирно време“, така че в случая държавата ответник се ползва от имунитет.

14 Съгласно член 100, параграф 4 от гръцката конституция решенията, произнесени от Anotato Eidiko Dikastirio, са „необжалваеми“. Освен това съгласно член 54, параграф 1 от Закон за Anotato Eidiko Dikastirio решение на последния по въпроса дали една международноправна норма трябва да се счита за общоприета е „задължително erga omnes“, така че решение на Anotato Eidiko Dikastirio, което премахва съмнението във връзка с отговора на въпроса дали една норма на международното право следва да се счита за общоприета, както

и изложените за това мотиви на такова решение, обвързват не само съда, който е отнесъл въпроса до *Anotato Eidiko Dikastirio*, или страните, предявили иска, стоящ в основата на посоченото решение, но също така всеки съд или орган на Република Гърция, пред който е повдигнат същият правен въпрос.

15 След като ищците в главното производство се позовават на Брюкселската конвенция, и по-специално на член 5, точки 3 и 4 от нея, които според тях дерогират имунитета на държавите във всички случаи на непозволено увреждане, извършено на територията на държавата на сезирания съд, за препращащата юрисдикция се поражда съмнение по въпроса дали предявеният пред нея иск попада в приложното поле на посочената конвенция, като във връзка с това тази юрисдикция отбелязва, че наличието на имунитет в полза на държавата ответник и като следствие от това липсата на компетентност на гръцките съдилища за разглеждане на спора, с който тя е сезирана, се намира в зависимост от отговора на спорните правни въпроси.

16 Именно в тези условия *Efeteio Patron* решава да спре производството и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:

„1) Влизат ли в приложното поле *ratione materiae* на Брюкселската конвенция, съгласно член 1 от нея, исквете за обезщетение, предявени от физически лица срещу държавата ответник като носеща гражданска отговорност за действия или бездействия на въоръжените ѝ сили, когато тези действия или бездействия са извършени или допуснати по време на военната окупация на държавата на местожителството на ищците в резултат на агресивна война, водена от ответника, и представляват явно нарушение на правото за водене на война, и могат също така да бъдат разглеждани като престъпления срещу човечеството?

- 2) Съответства ли на духа на Брюкселската конвенция обстоятелството, че държавата ответник прави възражение за имунитет, така че в случай на положителен отговор конвенцията автоматично престава да бъде приложима, по-специално по отношение на действия и бездействия на въоръжените сили на ответника, извършени или допуснати преди влизането в сила на същата, а именно през годините 1941—1944?“

Относно производството пред Съда

- 17 С писмо, постъпило в секретариата на Съда на 28 ноември 2006 г., ищците по главното производство представят становища относно заключението на генералния адвокат и искат от Съда да „постанови, че настоящото дело е от „изключителна важност“, и да го препрати на пленума или на големия състав в съответствие с член 16 от Статута на Съда“.
- 18 Във връзка с това следва най-напред да се припомни, че нито Статутът на Съда, нито Процедурният правилник предвиждат възможност за страните да представят становища в отговор на заключението, представено от генералния адвокат. Така според съдебната практика на Съда искане, направено в този смисъл, следва да бъде отхвърлено (вж. по-специално Определение от 4 февруари 2000 г. по дело *Emesa Sugar*, C-17/98, *Recueil*, стр. I-665, точки 2 и 19).
- 19 Следва също така да бъде отбелязано, че съгласно член 16, трети параграф от Статута на Съда „[същият] заседава в голям състав по молба на държава-членка или институция на Общностите, която е страна по съответното производство“.

- 20 От една страна, от самия текст на посочения член 16, трети параграф, произтича, че частноправни субекти не са легитимирани да представят такова искане, а от друга страна, искането за препращане на делото на големия състав в случая не е направено от държава-членка или институция на Общностите, която е страна по производството.
- 21 Впрочем извън случаите, изброени в четвърти параграф от същия член 16, само Съдът е този, който може да реши след изслушване на генералния адвокат да препрати дело на пленума, когато прецени, че то е от изключителна важност, в приложение на петия параграф от този член.
- 22 В случая Съдът намира, че не следва да бъде взето решение за такова препращане.
- 23 При тези обстоятелства искането, посочено в точка 17 от настоящото решение, следва да бъде отхвърлено.
- 24 Следва да се добави, че същият извод се налага и в случай, че се приеме, че искането на ищците в главното производство цели да бъде възобновено производството.

- 25 Във връзка с това следва да се припомни, че съгласно член 61 от Процедурния правилник Съдът може служебно или по предложение на генералния адвокат, или по искане на страните да постанови възобновяване на устното производство, ако намери, че не е получил достатъчно информация или че делото следва да бъде решено въз основа на довод, по който не е проведен дебат между страните (вж. по-специално Решение от 19 февруари 2002 г. по дело *Wouters* и др., C-309/99, Recueil, стр. I-1577, точка 42, Решение от 14 декември 2004 г. по дело *Radlberger Getränkegesellschaft* и *S. Spitz*, C-309/02, Recueil, стр. I-11763, точка 22 и Решение от 29 юни 2006 г. по дело *SGL Carbon*/Комисия, C-308/04 P, Recueil, стр. I-5977, точка 15).
- 26 При все това Съдът намира след изслушване на генералния адвокат, че в дадения случай разполага с всички необходими елементи, за да отговори на поставените от препращащата юрисдикция въпроси, и че тези елементи са били разисквани пред него.

По преюдициалните въпроси

По първия въпрос

- 27 С първия си въпрос препращащата юрисдикция по същество пита дали член 1, първи параграф, първо изречение от Брюкселската конвенция следва да се тълкува в смисъл, че по смисъла на тази разпоредба в „граждански дела“ се включва съдебен иск, предявен от физически лица в една договаряща държава срещу друга договаряща държава, насочен към получаване на обезщетение за вреди, претърпени от правоприемниците на жертви на действия на въоръжени сили при военни операции на територията на първата държава.

- 28 Като начало следва да бъде отбелязано, че макар и съгласно член 1, първи параграф, първо изречение от нея Брюкселската конвенция да извежда принципа, според който действието ѝ се ограничава до „граждански и търговски дела“, тази конвенция не дава определение на съдържанието на това понятие.
- 29 Във връзка с това е важно да се напомни, че за да се гарантират в границите на възможното равни и еднакви права и задължения, произтичащи от Брюкселската конвенция за договарящите държави и за заинтересованите лица, посочената разпоредба не следва да бъде тълкувана като обикновено препращане към вътрешното право на една или друга засегната държава. Така според постоянната практика на Съда понятието „граждански и търговски дела“ следва да се разглежда като автономно понятие, което следва да се тълкува, от една страна, в зависимост от целите и от системата на Брюкселската конвенция, а от друга страна, с оглед на основните принципи, които произтичат от съвкупността от националните правни системи (вж. по-специално Решение от 14 октомври 1976 г. по дело LTU, 29/76, Recueil, стр. 1541, точки 3 и 5, Решение от 16 декември 1980 г. по дело Rüffer, 814/79, Recueil, стр. 3807, точка 7, Решение от 14 ноември 2002 г. по дело Baten, C-271/00, Recueil, стр. I-10489, точка 28, Решение от 15 май 2003 г. по дело Préservatrice foncière TIARD, C1266/01, Recueil, стр. I-4867, точка 20 и Решение от 18 май 2006 г. по дело ČEZ, C-343/04, Recueil, стр. I-4557, точка 22).
- 30 Според Съда това тълкуване води до изключване на някои искове и съдебни решения от приложното поле на Брюкселската конвенция поради характера на правоотношенията между страните по спора или предвид предмета на същия (вж. цитираните по-горе Решение по дело LTU, точка 4, Решение по дело Rüffer, точка 14, Решение по дело Baten, точка 29, Решение по дело Préservatrice foncière TIARD, точка 21, Решение по дело ČEZ, точка 22 и Решение от 1 октомври 2002 г. по дело Henkel, C-167/00, Recueil, стр. I-8111, точка 29).

- 31 Съдът приема, че макар и някои спорове между органи на публичната власт и частноправни субекти да могат да попаднат в приложното поле на Брюкселската конвенция, това не се отнася за случаите, когато действията на органа са свързани с упражняването на публична власт (вж. цитираните по-горе Решение по дело LTU, точка 4, Решение по дело Rüffer, точка 8, Решение по дело Henkel, точка 26, Решение по дело Baten, точка 30, Решение по дело Préservatrice foncière TIARD, точка 22 и Решение от 21 април 1993 г. по дело Sonntag, C-172/91, Recueil, стр. I-1963, точка 20).
- 32 Именно в приложение на този принцип Съдът приема, че национален или международен орган на публичната власт, който извършва съдебно преследване за събиране на вземания, дължими от частноправен субект срещу ползването на съоръженията и услугите на този орган, действа при условията на упражняване на публична власт, особено когато въпросното ползване е задължително и изключително и когато размерът на таксите, начините на изчисление, както и процедурата за събирането им, са определени едностранно по отношение на ползвателите (Решение по дело LTU, цитирано по-горе, точка 4).
- 33 По същия начин Съдът е приел, че понятието „граждански и търговски дела“, по смисъла на член 1, първи параграф, първо изречение от Брюкселската конвенция, не включва иск, предявен от държава, администрираща държавните водни пътища, срещу правнозадълженото лице за възстановяване на разноските за отстраняване на останки от кораб, направени в изпълнение на международноправно задължение на тази администрация, което тя е изпълнила или е възложила неговото изпълнение при условията на упражняване на публична власт (Решение по дело Rüffer, цитирано по-горе, точки 9 и 16).

34 Спорове от такова естество действително са резултат от проявление на правомощия на публична власт от една от страните по спора, поради това че последната упражнява власт, която надхвърля приложното поле на общите правни норми, приложими към правоотношенията между частни лица (вж. в този смисъл цитираните по-горе Решение по дело Sonntag, точка 22, Решение по дело Henkel, точка 30, Решение по дело Préservatrice foncière TIARD, точка 30, както и Решение от 5 февруари 2004 г. по дело Frahuil, C-265/02, Recueil, стр. I-1543, точка 21).

35 На още по-силно основание този извод се налага по отношение на спор като този по главното производство.

36 В основата на иска за обезщетение, предявен от ищците в главното производство срещу Федерална република Германия, са операции, проведени от въоръжените сили по време на Втората световна война.

37 Както генералният адвокат е отбелязал в точки 54—56 от своето заключение, не съществува съмнение относно това, че операциите, провеждани от въоръжените сили, са една от характерните прояви на държавния суверенитет, особено с оглед обстоятелството, че решението за тях е със задължителен характер и е взето едностранно от компетентните публични власти и че същите се явяват като неотделимо свързани с външната политика и сигурността на държавата.

- 38 Следователно действия като тези, които стоят в основата на увреждането, на което се позовават ищците в главното производство, а оттам и на иска за обезщетение, предявен от последните пред гръцките съдилища, следва да бъдат възприети като проява на публична власт от страна на съответната държава към деня, в който тези действия са били извършени.
- 39 Като се има предвид посочената в точка 30 от настоящото решение съдебна практика, иск като този, предявен пред препрращащата юрисдикция, не попада в приложното поле *ratione materiae* на Брюкселската конвенция, така както то е определено в член 1, първи параграф, първо изречение от същата.
- 40 Такова тълкуване не може да бъде оспорено с аргументите, подробно развити от ищците в главното производство, според които, от една страна, искът, който същите са завели пред гръцките съдилища срещу Федерална Република Германия, следва да бъде разгледан като производство за търсене на отговорност с гражданскоправен характер, което попада в хипотезата на член 5, точки 3 и 4 от Брюкселската конвенция, и от друга страна, че актовете, извършени *jure imperii*, не включват незаконните или неправомерните действия.
- 41 На първо място, Съдът вече се е произнесъл, че обстоятелството, че искът на ищеца се основава на претенция, произтичаща от акт на публична власт, е достатъчно, за да се приеме, че неговият иск е изключен от приложното поле на Брюкселската конвенция, какъвто и да е характерът на производството, с което разполага по националното право (вж. Решение по дело *Rüffer*, цитирано по-горе, точки 13 и 15). Следователно обстоятелството, че искът, предявен пред препрращащата юрисдикция, е представен като иск с гражданскоправен характер, доколкото с него се цели да се получи парично обезщетение за имуществените и неимуществените вреди, причинени на ищците в главното производство, е без значение.

- 42 На второ място, позоваването на правилата относно компетентността, по-специално на предвидените в член 5, точки 3 и 4 от Брюкселската конвенция, е ирелевантно, тъй като спорът дали тя следва да бъде приложена по отношение на иска по главното производство логично се явява като предварителен въпрос, който при отрицателен отговор, както в настоящия случай, освобождава сезирания съд от анализ на материалноправните норми на тази конвенция.
- 43 Накрая, въпросът за правомерния или неправомерен характер на актовете на публичната власт, които стоят в основата на иска в главното производство, се отнася до естеството на тези актове, а не до правната област, в която те попадат. След като сама по себе си тази област трябва да се приеме като излизаща извън приложното поле на Брюкселската конвенция, неправомерният характер на такива актове не може да обоснове различно тълкуване.
- 44 Освен това да се приеме тезата, поддържана от ишците в главното производство, означава да се разгледат предварително въпроси по същество, преди още да бъде ясно определено приложното поле на Брюкселската конвенция. А няма съмнение, че подобно усложняване е несъвместимо с духа и целите на тази конвенция, която, както е видно от преамбюла на същата и от доклада на г-н Jenard относно Брюкселската конвенция (ОВ С 59, 1979 г., стр. 1), почива на взаимното доверие на договарящите държави в правните им системи и в съдебните им институции и цели да гарантира правна сигурност чрез установяване на еднакви правила относно споровете за подсъдност при граждански и търговски дела, както и чрез опростяване на формалните изисквания, с оглед бързото признаване и изпълнение на съдебни решения, приети в договарящите държави.
- 45 Впрочем пак в същата област на съдебно сътрудничество по граждански дела Регламент (ЕО) № 805/2004 на Европейския парламент и на Съвета от 21 април 2004 година за въвеждане на европейско изпълнително основание при безспорни вземания (ОВ L 143, стр. 15; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 7, стр. 3) също гласи в член 2, параграф 1, че се

прилага „по граждански и търговски дела“, и уточнява в същата разпоредба, че „той не обхваща [...] отговорността на държавата за действия и бездействия при упражняването на държавната власт („acta jure imperii“)“ [неофициален превод], без да прави разлика в това отношение в зависимост от законния или незаконния характер на въпросните действия или бездействия. Същото се отнася и за член 2, параграф 1 от Регламент (ЕО) № 1896/2006 на Европейския парламент и на Съвета от 12 декември 2006 година за въвеждане на европейска процедура за съдебно разпореждане за плащане (ОВ L 399, стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 9 стр. 108).

- 46 По гореизложените съображения отговорът, който следва да се даде на първия въпрос, е, че член 1, първи параграф, първо изречение от Брюкселската конвенция следва да се тълкува, че по смисъла на тази разпоредба съдебен иск, предявен от физически лица в една договаряща държава срещу друга договаряща държава, целящ да бъде получено обезщетение за вреди, претърпени от правоприемниците на жертви на действия на въоръжени сили при военни операции на територията на първата държава, не се отнася към „граждански и търговски дела“.

По втория въпрос

- 47 Предвид дадения отговор по първия, вторият въпрос се оставя без разглеждане.

По съдебните разноси

- 48 С оглед обстоятелството, че за страните по главния спор настоящото производство се явява етап от развитието на делото пред препращания съд, последният следва да се произнесе по разноските. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (втори състав) реши:

Член 1, първи параграф, първо изречение от Конвенцията от 27 септември 1968 година относно компетентността и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела, изменена с Конвенцията от 9 октомври 1978 година за присъединяване на Кралство Дания, на Ирландия и на Обединеното кралство Великобритания и Северна Ирландия, с Конвенцията от 25 октомври 1982 година за присъединяване на Република Гърция и с Конвенцията от 26 май 1989 година за присъединяване на Кралство Испания и на Португалската република, следва да се тълкува, че по смисъла на тази разпоредба съдебният иск, предявен от физически лица в една договаряща държава срещу друга договаряща държава, целящ да бъде получено обезщетение за вреди, претърпени от правоприемниците на жертви на действия на въоръжени сили при военни операции на територията на първата държава, не се отнася към „гражданските и търговски дела“.

Подписи